

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

61 Non in pontifices laicos assumere debes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos siquidem solos a primitiva legitur habuisse ecclesia: subdiaconos vero, quia & ipsi altaribus ministrant, oportunitate exigente concedimus, si tamen spectata sint religionis & scientia. Quod ipsum non sine Romani Pontificis, vel metropolitani licentia, b i fieri permitimus.

Alterum vero, ut in Episcopum, vel Archiepiscopum, nisi in sacris ordinibus constitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis statutum est.

I ¶ Licentia] Sic mutatum est ex disto cap. a multis, Ivo-
ne, & Pannormia: quomodo etiam in vetustis Gratiani codicibus
legatur, scientia.

DISTINCTIO LXI.

Item laici non sunt in Episcopos eligendi: sed per singulos or-
dines prius sunt probandi.

C. I. ¶ Sacerdotes ex laicis non sunt ordinandi.
Unde Gregorius Brunichilda regina Francorum, lib. 7.
reg. epist. 113.

Sacerdotale e officium vestris in partibus in tantam
(sicut didicimus) ambitionem perductum est, ut sa-
cerdotes subito, quod grave nimis est, ex laicis ordinentur.

C. II. ¶ De eodem.
Item Hormisda Papa Episcopis per Hispaniam
constitutis, epist. 3. c. 1.

In d sacerdotibus eligendis, curam oportet esse per-
spiciam. Ireprehensibiles enim esse convenit, quos
præesse necesse est corrigendis, & infra. ¶ Longa debet
vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula
committuntur ecclesia.

C. III. ¶ De eodem.
Idem eodem loco continetur.

Non e negamus esse in laicis Deo placitos mores, sed
milites suos probatos sibi quærum instituta fidelium.
Discere prius quisque debet, et antequam doceat, &
exemplum religioſæ conversationis de se potius aliis
præstare, quam fumere. Emendatiorem esse convenit
populo, quem necesse est orare pro populo. Longa ob-
servatione religioſus cultus tradatur, ut luceat: & clericalibus
obsequiis erudiendus inserviat, ut ad venerandi
gradus summam perductus, quis sit fructus humilitatis,
ostendat. & infra. ¶ Nec tantum de laicis conſe-
crari inhibemus, sed nec de poenitentibus quidem quif-
quam ad huiusmodi gradum profanus temeratoſi aspi-
ret. Satis illi postulanti sit veniam concedi: qua conſci-
entia absolvat rerum, qui se peccata suo populo ſcit teſte
confessum? Quis enim quem paulo ante vidit jacentem,
veneretur antiſtitem? Praferens memorandi f criminis
labem, non habet lucidam ſacerdotii dignitatem.

¶ In plerisque vetustis Gratiani codicibus caput hoc conjunctum
est superiori: quemadmodum est in ipsa Hormisda epist.

C. IV. ¶ De eodem.

Item Innocentius Papa ad Avrelium Carthagi-
nensem Episcopum, epist. 12.

Miserum g est eum magistrum fieri, qui nunquam di-
ſcipulus fuit: eum summum fieri ſacerdotem qui
nunquam in ullo gradu obsecutus fuerit ſacerdoti.

C. V. ¶ De eodem.

Item Leo Episcopus ad Episcopos Africanos,
epist. 85. al. 87. c. 1.

Miramur b tantum apud vos per occasionem tem-
poris impacati, aut ambientium præſumptionem,
aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibus-

a al. sacros. b al. scientia. c Ansel. lib. 6. cap. 77. Polyc. lib. 2. tit. 1. d Polyc. ibid. Ansel. lib. 6. cap. 22. e Ansel. ibid. Polyc. ibid. f al. miserandi. orig. g Polyc. ibid. Ansel. l. 6. cap. 24. h Ivo p. 5. c. 107.

que, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastidium, & gubernatio ecclesie crederetur. Non est hoc consilere populis sed nocere; nec praefare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim praedentium, salus est subditorum: & ubi est incolumitas obedientia, ibi sana est forma doctrinae. ¶ Principatus i autem a, quem aut seditio extorsit, aut ambigunt occupavit, etiam moribus atque actibus non offendit, ipse b tamen in initio sui est perniciosus exemplo. Et difficile est, ut bono peragatur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. ¶ Quod e si in quibuslibet ecclesie gradibus providenter, scienterq; curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilq; praeposterum, quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiae Domini status & ordo nutabit, si, quod requiritur in corpore, non invenitur in capite. Vbi est illa beati Pauli Apostoli per spiritum Dei missa praecipio qua in persona Timothei omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, & proinde unicuique nostrum dicitur, [Manus d. cito nemini imponeris, neque communicatio peccati alieni.] Quid 2 est e cito manus imponere, nisi ante maturitatem aetatis, ante tempus examini ante meritum laboris, ante experientiam f disciplinam sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? ¶ Sicut g enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet h in eligendo sacerdote iudicium; ita gravi se metipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona praeremittendum est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra i divinæ legis præcepta collatus. & infra. ¶ Merito, sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuerunt, quorum omnis aetas, à puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia cucurrisset ut unicuique testimonium prior vita præberet, nec posse de ejus profectione dubitari, cui pro laboribus multis pro moribus castis, pro acerbis strenuis celsioris laudis præmium deberetur. ¶ Si enim ad honores munditane suffragio temporis, sine merito laboris indignum pervenire, & notari amitte solent, quos probitatis documenta non adjuvant; quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio divinatorum munerum, & celestium dignitatum?

1 ¶ Principatus] In plerisque manuscriptis Gratiani codicibus legitur, principatus, & cætera, & infra. Quod si, & id autem factum videtur, quia infra l. 9. c. 1. principatus, cetera hic versiculus, promissus in glossa, que in illis etiam vetustis exemplaribus est, in quibus alia glossa non habetur.

2 ¶ Quid est] Sic in istis manuscriptis legitur: Quid est cito manus imponere, &c. & infra: Sicut enim, & margine citatur, infra dist. 78. c. quid est manus.

C. VI. ¶ Non sunt eligendi ad Episcopatum, nisi quos probabili vita commendat.

Item ex concilio Laodicensi, c. 12.

Episcopum i non oportet præter iudicium metropolitanoſum, & finitimorum Episcoporum consensum ad ecclesie principatum. Nec eligantur, nisi hi, qui

a i. quasi. 1. cap. principatus. Polyc. ibid. Ansel. lib. 6. cap. 22. b al. ipso. c Ansel. l. 6. cap. 31. d i. tem. 3. e Infra d. quid est manus. f al. obedientiam. g Polyc. ibid. h al. citatur. i de pravaricatione collatus. orig. k al. profectione. l Supra dist. 24. c. Episcopi.

multo ante nota, probabilisq; vita commendat, & nihilominus, si in sermone a fidei, & recta operatione per suam conversationem fuerint probati.

C. VII. De eodem.

Item Coelestinus ad Episcopos Apuliae, & Calabriae, epist. 3. cap. 2.

Quid b proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in Dominicis castis atatem, si hi, qui praefuturi sunt, ex laicis requirantur? qui vacantes saculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu prapropo c in alienam honorem ambitio immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vite genus (calcata reverentia ecclesiastica disciplina) transire? Talibus itaq; fratres charissimi, qui juris nostri, id est, canonum gubernacula custodimus, necesse est obviamus: hisq; fraternitatem vestram episcopis commoneamus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & linat fieri, unde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutorum d decretalium fiat.

C. VIII. Rudibus & imperitiis gubernacula ecclesie non sunt committenda.

Item Leo, epist. 85. al. 87. c. 1. ad Episcopos Africanos.

Statuimus r ne e in aliquo Apostolica, & canonica decreta violentur, & ne his ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescit, & totius humilitatis ignari, non ab infinis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium: cum valde iniquum sit, & absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, & rudes praferantur emetitis.

1 ¶ Statuimus] In epistola ipsa conjunguntur verba hujus capiti cum extremis verbis capiti, Miramur, supra cadens: hoc modo, quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio divinarum munerum, & coelestium dignitatum, ne in aliquo Apostolica & canonica decreta violentur, & his ecclesia Domini, &c. totiq; oratio per interrogationem profertur.

His omnibus auctoritatibus laici prohibentur in Episcopatum eligi.

2 pars. Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus est in Episcopum: beatus Severus ex lausicio assumptus est in Archiepiscopum: beatus Ambrosius, cum nondum esset baptizatus, in Archiepiscopum est electus. ¶ Sed sciendum est, quod ecclesiastica prohibitions proprias habent causas, quibus collationibus, cessant & ipsa. Ut enim locus in Episcopum non eligetur, hoc causa fuit, quia vita laicali ecclesiastici disciplina per ordinem non erudita, nescit exemplar religionis de se praestare alius, que in seipso experimento non dicit. Cum ergo quilibet laicus merito suo perfectionis clericalem vitam transtendit, exemplo beati Nicolai, & Severi, & Ambrosii, eius electio potest rata haberi.

C. IX.

Unde idem Ambrosius in epistola 22. ad Verokenses ait de saepe.

Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbia. Sed si non deest humilitas competens sacerdotio, ubi causa non haret, vitium non imputatur. Itaque ordinationem meam occidentales Episcopi iudicio, orientales etiam exemplo probantur.

¶ In aliquo vetusto exemplaribus caput hoc conjunctionem est superior. Nam Gratianus (quod saepe facit) sententiam potius beati Ambrosii asserere voluit, quam ipsa omnino atque eodem servato ordine verba referre: locus enim integer sic habet. Quam resistebam, ne ordinaret, postremo cum cogeret, saltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit praescriptio, valuit impressio. Tamen ordinationem meam occidentales Episcopi iudicio, orientales etiam exemplo probantur.

a ¶ ἡ τῆν εὐθὺν δόξαν ποιεῖται. b Nicol. ad Mich. Imp. in ep. qua incipit, Principatum. Polyc. ibid. Anselm. l. 7. cap. 31. c al. praeposito. d Constituta decretalium orig. e Polyc. ibid. Anselm. l. 6. c. 138. l. 7. c. 101. in fin.

runt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur superbia. Si dilatio ordinationis defuit, vis cogentis est: si non deest humilitas competens sacerdotio, ubi causa non haret, vitium non imputatur.

C. X. Scholasticus ex foro, aut ex administratione postulari potest Episcopus.

Item obijciatur illud Sardicenis concilii, c. 13.

Osius a Episcopus dixit. Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissimè tractetur, si forte aut dives laicus 1, aut scholasticus de foro, 2 aut de b administratione Episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi antè & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus: & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen Episcopatus.

1 ¶ Laicus] Aest vox ista a concilio: sed ob glossam non est indulta.

2 ¶ De foro, aut de administratione] Gracè tantummodo est, ἀπὸ τοῦ φόρου.

3 pars. Sed e aliud est postulari, aliud eligi. Postulari necibus curia adstrictus ab Imperatore; clericus alterius civitatis a suo Episcopo: sed non eligitur abquis, nisi in sacris ordinibus constitutus. Fit enim electio cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roboratis, postulatione vero simplicia petitione. Quam distinctionem B. Gregorius innuit in regesto, d lib. 2. epist. 19. scribens Benenaro Episcopo.

C. XI. Electio Episcopi debet fieri cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborati.

Episcopus, dum fuerit postularus, cum solemnitate decreti, subscriptionibus omnium roborati, & dilectionis tuae testimonio literarum ad nos facrandus occurrat.

Sic beatus Ambrosius 1 ante susceptum baptismum ab Imperatore est postularus, non electus.

1 ¶ Ambrosius] Quod synodus elegerit Ambrosium & non Imperator, ostenditur in c. Valentinianus. infra dist. 63. Ac de sua electione ipsemet Ambrosius refert aliqua lib. 1. off. c. 1. & de peccat. lib. 2. c. 8. & in epistola ad Verokenses.

4 pars. Item clericus alterius ecclesie non sunt praferendi in electione ibi, qui bene militant in propria ecclesia.

C. XII. Extranei emeritis in suis ecclesiis non praeposantur.

Unde Coelestinus Papa ad Episcopos Galliae, epist. 2. c. 4.

Ne e emeritis in suis ecclesiis clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati sunt, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum civium merentur testimonio, praeposantur.

C. XIII. De eodem.

Idem ead. epist. cap. 5.

Nullus f invitis detur Episcopus. Cleri r, plebis & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clero, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus) poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis merito praferantur. Habeat unusquisque fructum suae militiae in ecclesia, in qua suam per omnia officia transiegit aratem. In aliena stipendia minime alter obrepat: nec alii debitam alter sibi vindicare audeat mercedem. Sit facultas clericis retinendi, si se viderint praetavari, & quos sibi ingeri ex transverso agnoverint, non timeant refutare. Qui etsi non debitum praemium, vel liberam de eo, qui eos rectorus est, debent habere iudicium.

a Burch. lib. 1. cap. 27. l. 70 par. 31 cap. 71. b al. ex administratione. c In ordine Romano. d Et alibi saepe, & infra ead. c. obitum. e Polyc. ibid. Anselm. lib. 6. cap. 11. Deusedat. part. 1. f Deusedat. ibid. Polyc. ibid. Anselm. lib. 6. c. 21. Burch. l. 1. c. 7. l. 70 par. 5. c. 61. Pann. l. 3. c. 7.

1 ¶ Cleri] Hinc usque ad vers. Tunc, sunt addita ex orig. & referuntur infra 63, cap. cleri.

C. XIV. PALEA. 1

IN a ordinatione prapostiti illa semper consideretur ratio, ut hic constitatur, quem sibi omnis concors congregatio secundum timorem Dei, sive etiam pars congregacionis (quamvis parva) saniori consilio elegerit. Vita autem merito & sapientia eligatur, qui ordinandus est, etiam si ultimus fuerit in ordine congregacionis. Quod si etiam omnis congregatio viris suis (quod ablit) consentientem personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam Episcopi, ad cuius dioccesin pertinet locus ipse, vel b ad alios vicinos prapostitos, vel Christianos claruerint; prohibeant pravorum prevalere consensum, & domui Dei constituant dignum dispensatorem.

1 ¶ Palea] Hec palea abest ab omnibus vetustis exemplaribus Gratiani, que sunt collata. Exrat autem in regula S. Benedicti, 63, qua nonnulla sunt emendata.

C. XV. ¶ De eodem.

Item Gregorius elero, & nobilibus civibus Neapolitanis, l. 8, reg. epist. 40.

STudii vestri sit, etiam alium, qui aptus sit, providere, ut d si forte Petrus, quem a vobis electum asseritis, huic ordini non videatur idoneus, sit in quem e se vestra declinare possit electio. Nam grave cleri illius erit opprobrium, ut si hic fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant, qui eligi debeat, non habere.

C. XVI. ¶ De eodem.

Item Gregorius Barbaro Episcopo, lib. 21, epist. 16.

Obitum s Victoris Pannormitanæ civitatis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitacionis desitutæ ecclesia fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de preventionibus clericorum, reditu, ornatu, ministerisque, vel quicquid est in patrimonio ejusdem, à quoquam prafumatur ecclesia. Et ideo dilectio tua ad prædictam ecclesiam properabit, & assiduis adhortacionibus clerum, plebemque ejusdem ecclesie admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expectant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti, & omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. ¶ Commonemus g etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesia; nisi forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitacionis impendis officium, nullus ad Episcopatum dignus (quod evenire non credimus) potuerit inveniri: provifurus ante omnia, ne ad hoc i cuiuslibet conversacionis, vel meriti laice personæ aspirare præsumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & in periculum ordinis tui (quod ablit) incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parochia, sub tua cura, dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus Episcopus, esse concedimus.

1 ¶ Ne ad hoc] Similis clausula est etiam eodem lib. proxima epist. 17, & lib. 2, indit. 10, epist. 19. Benevento Episcopo, & epist. 26, Joanni Episcopo Scyllaceno, & lib. 7, indit. 2, epist. 25. Fortunato Episcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epistolarum, emendatus est hic locus, ut non multum difcrepet ab antiqua lectioe Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epistolarum B. Gregorii in epistolaribus citata legitur, ne ad

a Ex regula S. Benedicti, cap. 64. b vel abbatibus vel Christianis vicinis claruerint. c Anst. l. 6, cap. 13. d Vt si forte huic ordini huic non videatur idoneus. orig. e quo. orig. f lo, diac. l. 3, c. 22. Deusedit p. 1, Anst. l. 6, c. 26. g Polyg. ibid.

id cuiuslibet conversacionis vel meritaicam personam aspirare permittas.

C. XVII. ¶ De eodem.

Item Pelagius Papa Eucarpo Massenensi Episcopo.

CAtinenfis a ecclesie visitacionem tibi iungimus, cuius Episcopum de hac luce transisse suscepra cleri relatione didicimus. Impossibile enim est, ut nos in provincia illa duntaxat in Syracusanis partibus alii cuilibet causas, que ad Deum pertinent, committamus, nisi formalem per te Deus nunc in Catinenfi ecclesia eligere voluerit, de cuius conscientia possimus esse securi, ut aut labores istos paulum removere possimus. Mox ergo dilectio tua ad prædictam Catinenfem ecclesiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat, atque suadeat: & statim eum ad urbem Romanam cum decreto, & testificacione relationis tuæ transmittat.

C. XVIII. ¶ Qui in Episcopum eligitur, non sit reus criminum, que sacra lex morte punit.

Item Gregorius Pajiro Episcopo, lib. 19, epist. 45.

Bene novit fraternitas vestra, quam longo sit tempore Aprutium b pastoralis sollicitudine destitutum, ubi diu quæsitivimus quis ordinari debuisset, & nequam potuimus invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodia studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur: hunc volumus, ut fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in bono studii crescat. Et si nulla ei crimina, que per legis laceram regulam morte multanda sunt, obviant, tunc hortandus est, ut vel monachus, vel à nobis subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastorem curam debeat promoveri.

Cui autem visitatio iungitur, nihil de rebus ejusdem ecclesie quoquam præsumi patiarur.

C. XIX. ¶ Non pariarur à quoquam præsumi de rebus ecclesie, cui ejus fuerit injuncta visitatio.

Unde Gregorius Gaudenzio Episcopo, l. 4, epist. 12, seu cap. 36.

Quoniam d Festus Capuanæ ecclesie Episcopus in Romana civitate positus de hac luce migravit, curæ vobis fuit (qua universis ecclesiis à nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere, ut memorate ecclesie visitator accedas: sic tamen, ut nihil de preventionibus clericorum, reditu, ornatu, ministerisque, vel quicquid præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiaris; sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, plebemque ejusdem ecclesie exhibere convenit, ut in vigiliis, obsequioque ecclesiastico sedulo ac devotè debeat deservire.

DISTINCTIO LXII.

1 **R**evivit monstratum est, ex quibus ordinibus in quibusdam sunt eligendi. Nunc videndum est, à quibus sint eligendi, & conferendi. Electio clericorum est, i petito plebis.

1 ¶ Est] In vulgaris codicibus sequetur, consensus principis. In manuscriptis vero parim legitur, consensus plebis partim petito plebis: atq, ita est emendatum.

C. I. ¶ Non sunt habendi inter Episcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebis experientur.

Unde Leo Papa Rustico Narbonensi Episcopo, epist. 99, al. 92, c. 1.

Nulla s ratio finit, ut inter Episcopos habeantur, qui

a Polyg. ibi. Anst. lib. 6, c. 44. b Aprutium crivatu. orig. c desitutæ. orig. d Anst. l. 5, c. 12. e al. preventionibus. f Polyg. l. 2, tit. 1. Dnc. l. 1, c. 2. Anst. l. 6, c. 71. Ivo p. 3, c. 63.

